

Por, është patjetër e nevojshme të krijohen hapësirat dhe instrumentat e duhur ligjor, për vënien në zbatim të të gjithë kuadrit normativ përkatës. Të gjithë duhet të mbrohen njëloj nga ligji, pavarësisht pozicionit të tyre të punës dhe vlerësimi duhet të bazohet vetëm në performancën e tyre në këtë marrëdhie pune, në mënyrë që zbatueshmëria e ligjit në këtë pikë të jetë plotësisht objektive.

Bibliografia

- Çela, K. (2008). *E Drejtë e Punës*. fq.131, Tiranë, iLAR
- Kolberg, J. E. (1995), *The welfare State and Social Policy*, summary of lectures, Bulletin of social policy 2, Tirana: Ministry of Labour, Social Affairs, Emigration and the Former Politically Persecuted of the Republic of Albania
- Ymeraj, A. (2011). *E drejta e Punës dhe e Sigurisë Sociale*. Tiranë, PEGI. fq.30
- Raport nga Samuel Grumiau, “Puna e fëmijëve në Shqipëri”, për Konfederatën Ndërkombëtare të Sindikatave të lira (ICFTU), Bruksel 2004
- Konferenca Kombëtare “Të drejtat e punonjësve” (2004), organizuar nga Avokati i Popullit Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
- Kodi i Punës së Republikës së Shqipërisë
- Konventa nr. 105 e Organizatës Ndërkombëtare të Punës “Mbi heqjen e Punës së detyruar”
- Konventa 182 e Organizatës Ndërkombëtare të Punës “Format më të këqija të punës së fëmijëve”
- <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.htm> Universal Declaration of Human Rights, 196

Ekstradimi i një e drejtë, në kuadër të të drejtave të individit. (Kuadri ligjor shqiptar)

Enkeleda Softa (Metalia)

Abstrakt

Ekstradimi i shtetasve të një shteti lejohet nëse kjo nuk është në kundërshtim me ligjet e shtetit të cilit i kërkohet ekstradimi. Por edhe në këtë rast, shtetit të cilit i kërkohet ekstradimi nuk është i detyruar të ekstradojë shtetasit e tij, kështu ai ka mundësinë e dhënies ose të refuzimit të ekstradimit të tyre. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, në koherencë me Konventën Europiane të të Drejtave të Njeriut, e cila parashton se e drejta për liri dhe siguri i takon çdo individ, dhe askujt nuk mund t'i hiqet liria, me përjashtim të rasteve që parashikohen shprehimisht, dhe në përputhje me procedurën e parashikuar me ligj (neni 5/1), ka parashikuar shprehimisht se as edhe një shtetas shqiptar nuk mund të dëbohet nga territori i shtetit, dhe ekstradimi mund të lejohet vetëm kur është parashikuar shprehimisht në marrëveshjet ndërkombëtare në të cilat Republika e Shqipërisë është palë, dhe vetëm me vendim gjyqësor (neni 39). Ky punim, duke ju referuar akteve ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, përkatësisht Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut, si dhe Konventës për Ekstradimin, synon të evidentojë, se parimet e vendosura në këto dy akte ndërkombëtare, tashme janë pjesë përbërëse e legjislacionit të brendshëm. Në këtë këndvështrim kuadri ligjor shqiptar, dhe veçanërisht Ligji “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale”, siguron respektimin e atyre parimeve procedurale, të cilat garantojnë një mbrojtje ligjore të personave që kërkohen të ekstradohen, dhe nga ana tjetër instrumentat procedurale siç janë llojet e letërporosive, bëjnë të mundur zbatimin e procedurës së ekstradimit nga njëri vend në tjetrin.

Fjalë kyç: *Ekstradim, ndalim, burgosje, letërporositë, e drejtë*

Ekstradimi në kuadër të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut

Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut (këtu e në vazhdim KEDNJ)¹, në nenin 5, pika 1 të saj titulluar : “E drejta për liri dhe siguri”, ka parashikuar shprehimisht se: “Çdokush ka të drejtën e lirisë e të sigurisë personale. Askujt nuk mund t’i hiqet liria, me përjashtim të rasteve që parashikohen shprehimisht, dhe në përputhje me procedurën e parashikuar me ligj”. E drejta e individit për liri dhe siguri, është një e drejtë e qënësishme e tij, është një e drejtë unike, e cila i takon atij si një e tërë.² Privimi nga kjo e drejtë, në fokusin e nenit 5, pika 1 njih tre situata, sipas të cilave duhet justifikuar heqja e lirisë, në funksion të një procesi penal, ku bëjnë pjesë:

1. ndalimi i një personi të dyshuar për përfshirje në kryerjen e një vepre penale (pika 1/ c);
2. burgosja e një personi si dënim se ka kryer një vepër penale (pika 1/ d);
3. ndalimi i një personi në vijim të kërkesës për ekstradimin e tij/saj në një shtet tjetër (pika 1/ f.).

Këto kufizime të imponuar nga neni 5, pika 1 (c,d,f) nuk duhet të interpretohet ngushtë, sepse:

“Synimi i Konventës është që të sigurojë të drejta të vërteta për individët, që do të thotë se të drejtat duhet të jenë ato me përmbajtje substantive dhe të mos konsiderohen thjesht si garantuese të një të drejte thjesht formale. [...], kufizimet mbi të drejtën e lirisë duhet të shihen si përjashtuese dhe të lejohen vetëm kur jepet për to një justifikim bindës”.³

Në situatat e mësipërme, të cilat sjellin ‘kufizimin e lirisë’, duhet të mbahen të konsideratë, se në referencë të gërmës (c) të pikës 1, të nenit 5-së të Konventës, cilësimi i një vepre si vepër penale, duhet t’i drejtohet të drejtës kombëtare, e cila përcakton se cilat janë ato veprime, që janë të dënueshme nga legjislativi penal

¹ Ligji nr. 8137, datë 31.07.1996 Për ratifikimin e Konventës Europiane e të Drejtave të Njeriut, Fletore Zyrtare, nr.20/1996.

² Monika Makovei, *E drejta për lirinë dhe sigurinë e personit*. Një udhëzues për zbatimin e nenit 5 të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut. Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut Këshilli i Evropës. Këshilli i Evropës, 2002, faqe 6. “Siguria e personit”duhet kuptuar në kontekstin e lirisë fizike dhe nuk mund të interpretohet sikur i referohet çështjeve të ndryshme (si për shembull detyrimi i një shteti për t’i suguruar dikujt mbrojtje personale kundrejt një sulmi nga të tjerë, ose të drejtën për sigurime shoqërore).

³ *Ibid*, faqe 7.

kombëtar. Kështu, jurisprudencë e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut (këtu e në vazhdim GJEDNJ), ka mbajtur qëndrim, sipas së cilës:

“[...] ajo që përbën një vepër penale i përket kryesisht të drejtës vendase, ky është një koncept që është konstatuar se ka kuptim autonom për qëllimet e Konventës dhe është e kuptueshme që përdorimi i së drejtës penale në disa rrethana mund të shihet si disproporcionale dhe si rrjedhim arbitrare”.⁴

Në lidhje me situatën e dytë, të parashikuar nga gërma (d), e pikës 1, të nenit 5 heqja e lirisë së një individit, do të jetë e realizueshme vetëm nëse ajo diktohet nga dyshimi i kryerjes së një vepre penale në të ardhmen, nevoja për të parandaluar që një e tillë të ndodhë ose largimin e mundshëm të të dyshuarit. Kështu, GJEDNJ, ka mbajtur qëndrimin se:

“[...] nevoja për të nisur një proces penal kundër dikujt të dyshuar se ka kryer një vepër penale, ose nevoja për të parandaluar kryerjen e një vepre të tillë mund të japë justifikimin fillestar për t’i hequr lirinë personit të dyshuar, por kjo nuk përbën një bazë të mjaftueshme për vazhdimin e mbajtjes në paraburgim pas kësaj faze. Vazhdimi i paraburgimit duhet t’i nënshtrohet hetimit të menjëhershëm gjyqësor që jo vetëm duhet të shqyrtojë së pari nëse është një masë e justifikuar, por edhe nëse ende është e përshtatshme për t’u vazhduar”.⁵

GJEDNJ ka njohur katër arsye si të përshtatshme për të vazhduar masën e paraburgimit, kur ende ekziston një dyshim i arsyeshëm që personi ka kryer një vepër penale, të cilat janë:

- risku i largimit;
- risku i ndërhyrjes në procesin e drejtësisë;
- nevoja për të ndaluar krimin;
- nevoja për të ruajtur rendin publik.

Nga an atjetër, neni 5, në pikën 1, gërma (a) lejon “ndalimin e ligjshëm të një personi pas dënimit të tij nga një gjykatë kompetente”, ku sipas jurisprudencës së GJEDNJ:

“[...] një vendim i caktuar me burgim duhet të ketë një bazë në dhënien e dënimit nga një ‘gjykatë kompetente’ dhe se faktet me të cilat lidhet marrja e vendimit përbëjnë një vepër të jashtëligjshme duke lejuar imponimin e burgimit në përputhje me ligjin vendas në kohën kur është kryer ajo vepër”.⁶

⁴ *Ibid*, faqe 23.

⁵ *Ibid*, faqe 28.

⁶ *Kemmache vs. France* (1991); *Mansur vs. Turkey dhe Yağci dhe Sargin vs. Turkey* (1995).

Së fundi, në germën (f), të pikës 1 të nenit 5, është parashikuar shprehimisht edhe një tjetër situatë se: “lejohet arrestimi i ligjshëm ose ndalimi i një personi [...] kundrejt të cilit është marrë masa për dëbim ose ekstradim”. Ndalimi, sipas interpretimit të GJEDNJ në këtë rast:

“[...] do të këtë lidhje me këtë dispozitë edhe nëse dëbimi ose ekstradimi në fakt nuk ndodh ose edhe në mungesë të një kërkesë formale ose urdhri për ekstradim, duke pasur parasysh se janë kryer hetimet e duhura”.⁷

Gërma (f), e pikë 1, të nenit 5 të Konventës, në vetvetë përmban dy garanci, të cilat sigurojnë që: (1) arrestimi ose ndalimi duhet të jenë të ‘ligjshëm’ në kuptimin, që duhet të jenë në përputhje me ligjin vendas dhe Konventën Europiane “Për ekstradim”, dhe (2) nuk duhet të jenë arbitrare. Jurisprudenca e GJEDNJ ka bërë dallimin midis ligjshmërisë së ndalimit dhe ligjshmërisë së ekstradimit (çështja: *Caprino kundër Mbretërisë së Bashkuar*).⁸ Në këtë çështje u konstatua, se në:

“[...] rishqyrtimin e ligjshmërisë së ndalimit, ligjshmëria e ekstradimit shpesh do të ngrihet si çështje në veçanti kur vetë ligji vendas parashikon varësinë midis ligjshmërisë së ndalimit dhe atij të ekstradimit. Për këtë arsye është e rëndësishme që të shtyhet ekstradimi ose dëbimi derisa të kryhet rishqyrtimi i ligjshmërisë së ndalimit, duke qënë se rezultati do të mund të ndikojë në vetë ligjshmërinë e ekstradimit apo dëbimit”.

Gjithashtu, duke pasur parasysh garancitë e dhëna në pikën 4 të nenit 5, ku parashikohet shprehimisht se: “Cdo person, të cilit i është hequr liria me arrestim ose me burgim, ka të drejtë të bëjë ankim në gjykatë me qëllim që kjo e fundit të vendosë, brenda një afati të shkurtër, për ligjshmërinë e burgimit të tij dhe të urdhërojë lirimin, në qoftë se burgimi është i paligjshëm”, do të thotë, se ekstradimi apo dëbimi gjithnjë duhet të shtyhet derisa gjykata të ketë mundësinë për të rishqyrtuar ligjshmërinë e ndalimit dhe, nëse është e përshtatshme, të urdhërojë lirimin e personit.¹⁰

⁷ *Op. Cit.*, note 2, faqe 40

⁸ *Caprino vs. UK* (1975), ku GJEDNJ (Komisioni) konstatoi se përfundimi i proceseve internuese është i pavend për arsyetimin e ndalimit, nëse një procedurë internimi të ligjshëm është nisur dhe ka vazhduar me seriozitet.

⁹ *Op. Cit.*, note 2, faqe 41

¹⁰ *Bozano vs. France* - Gjykata konstatoi se ndalimi i kërkuesit ishte i paligjshëm dhe si rrjedhojë, në kundërshtim me nenin 5 (1) (f). Gjykata vendosi që dëbimi i kërkuesit nga Franca në Zvicër ishte arbitrar: megjithëse një gjykatë franceze refuzoi kërkesën e Italisë për ekstradimin e kërkuesit, qeveria franceze e lëshoi urdhrin e dëbimit kundër tij; autoritetet priten për rreth një muaj përpara se të vinin në zbatim urdhrin e dëbimit duke ndaluar kërkuesin që të përdorte ndonjë rrugë gjyqësore për të kontaktuar me gruan e tij dhe avokatin ose për të caktuar një shtet për dëbimin e tij; kërkuesi u dërgua forcërisht nga policia nga Franca për në kufirin zvicerian ku iu dorëzua autoriteteve të shtetit zvicerian dhe më pas u ekstradua për në Itali.

Gjykata konstatoi se rrethanat e çështjes provuan se ndalimi i kërkuesit përbente një formë të fshehtë të ekstradimit që nuk do të mund të justifikohet në bazë të Konventës.

Ligjshmëria e ndalimit në lidhje me nenit 5 (1) (f), do të jetë e vlefshme:

1. Kur ndalimi, kryhet nga një organ kompetent, se pavarësisht se ekzistonte baza ligjore për dëbimin në ligjin vendas, dëbimi urdhëruar nga një organ tjetër dhe jo nga ai që parashikohet nga ligji kombëtar – sic mund të jetë një dëbim administrativ, dhe që shoqërohet me arsyetimin ‘rrezik për publikun’, nuk përmbush kushtet e ligjshmërisë së ndalimit, sepse dëbimi administrativ nuk përbente një të ‘drejtë me ‘cilësi’ të mjaftueshme për të qënë brenda kuptimit të Konventës.¹¹
2. Kohëzgjatja e ndalimit, nuk është e përcaktuar në kohë, por pavarësisht kësaj, procedurat e ekstradimit ose dëbimit duhet të realizohen me ‘kujdesin e duhur’.

Në çështjen *Lynas kundër Zvicrës*¹², gjykata bëri të qartë fakti se nëse procedimet nuk drejtohen me kujdesin e duhur ose nëse ndalimi vjen si rezultat i keqpërdorimit të pushtetit, ai pushon së qeni i justifikueshëm në bazë të nenit 5 (1) (f).

Megjithatë, nëse ndalimi në pritje të ekstradimit zgjatet në interes ose me kërkesë të personit të interesuar, ky i fundit nuk mund të pretendojë që është viktimë e ndalimit të tejzgjatur.

Për shembull, në çështjen *Kolompar kundër Belgjikës*¹³, gjatë gati tre viteve të ndalimit në pritje të ekstradimit këto vite u konstatuan të justifikuara duke qënë se vetë kërkuesi në mënyra të ndryshme kishte vonuar ose kontribuar në shtyrjen e procedimeve.

3. Kushti i ligjshmërisë përfshin edhe cilësinë e ligjit vendas, në kuptimin që ai të jetë i aksesueshëm dhe i parashikueshëm dhe i formuluar në saktësinë e duhur.

Parimet themelore mbi të cilat mbështeti ekstradimi, në legjislacionin shqiptar

Në frymën e KEDNJ, ku ‘e drejta për liri dhe siguri’ i takon cdo individ si një e tërë dhe është e patjetërsueshme, ecën edhe Konventa tjetër europiane, e titulluar “Për ekstradimin”¹⁴, e cila është bërë pjesë përbërëse e legjislacionit shqiptar¹⁵ dhe

¹¹ *Op Cit.* note 2, faqe 42.

¹² *Lynas vs. Switzerland* (1993)

¹³ *Kolompar vs. Belgium* (1985)

¹⁴ Ligji nr.8322, datë 02.04.1998 Mbi ratifikimin e Konventës europiane për ekstradimin dhe dy Protokollat shtesë”.

¹⁵ Neni 122, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë

është transpozuar në një masë të konsiderueshme edhe në dispozitat e Kodit Penal (këtu e në vazhdim K.P.), si dhe të Kodit të Procedurës Penale (këtu e në vazhdim K.Pr.P.).

Kështu, legjislacioni shqiptar, për ekstradimin në referencë të konventës bazohet mbi këto parime:

1. Parimi i veçorisë ose specialitetit, ka të bëjë me procedimin e personit të kërkuar vetëm për atë veprë penale që parashikohet në kërkesën për ekstradim. Shteti kërkuar do të procedojë vetëm për veprën penale, që i atribuohet personit në kërkesë dhe do të bëjë drejtësi vetëm për të. Ky parim rregullohet në nenin 14 të Konventës dhe nenin 490 të K.Pr.P.¹⁶

Parimi i vecorisë ose specialitetit, shprehet me përcaktimin e saktë të veprës penale që i atribuohet personit të kërkuar. Parimi i vecorisë përbën kusht të shprehur, mungesa e të cilit pasjell mospranim kërkesë dhe moskryerje procedurash të mëtejshme ekstradimi. Ekstradimi do të lejohet vetëm nëse personi i ekstraduar nuk do të ndiqet, nuk do të dënohet dhe nuk do t'i dorëzohet një shteti tjetër për një veprë penale që ka ndodhur para kërkesës për dorëzim dhe që është e ndryshme nga ajo për të cilën është dhënë ekstradimi.

2. Parimi i fajësisë së dyfishtë, ka të bëjë me parashikimin e veprës penale si të tillë në legjislacionin e të dy vendeve në marrëdhënie ekstradimi. Në legjislacionin shqiptar ky parim rregullohet nga neni 2/1 i Konventës Europiane për Ekstradimi, neni 11 i K.P., dhe neni 491 i K.Pr.P.

Parimi i fajësimit dyfish të veprës lidhet edhe me problematikën e përbashkët që haset mes shteteve në lidhje me vecoritë e krimit dhe formave të shfaqjes së tij, duke mbajtur në themel synimin për të luftuar kriminalitetin.

Fleksibiliteti i Kodit Penal ku janë kryer vazhdimisht shtesa, ndryshime, shfuqizime, parashikimit në të të figurave të reja të veprave penale, është tregues i nivelit dhe formave të shfaqjes së kriminalitetit, që ka lidhje me rrethanat dhe forma të reja të shfaqjes së kriminalitetit.¹⁷

¹⁶ Ky parim i ka rrënjët e tij në frymën e mbrojtjes së të drejtave dhe lirive të njeriut dhe në mirëbesimin mes shteteve. Në të kundërt, do të kishim një cënim të shtetit që kryen ekstradimin dhe personit të ekstraduar dhe abuzim nga shteti kërkuar. Procedura e ekstradimit është diskrecionare dhe në të pasqyrohet shprehimisht shkëlja e vërejtur duke cituar edhe akuzën që i atribuohet personit.

¹⁷ Të tilla ndryshime, mund të përmendim ato të bëra në figurën e veprës penale të: “Trafikimit të femrave për prostitucion”; “Mosdeklarimi në kufi i shumave monetare dhe sendeve me vlerë, apo ndryshimet e kryera në nenin 287 të K.P në lidhje me veprën penale të “Pastrimi i produkteve të veprës penale”, i cili është ndryshuar disa herë duke iu përshtatur formave të shfaqjes së kësaj veprë penale, apo shtimi i një sërë dispozitave në lidhje me krimin kompiuterik, të cilat janë kryer si pasojë e evoluimit të teknologjik, si dhe përshtatjen e formave të kriminalitetit me këtë evoluim.

Mungesa e dënueshmërisë së dyfishtë të veprës penale është një arsye refuzimi. Në nenin 2/1 të Konventës Europiane të Ekstradimit thuhet se i japin shkas ekstradimit veprat që ndëshkohen nga ligjet e palës kërkuar dhe të kërkuar me privimin e lirisë. Neni 491/d i K.Pr. P., sanksionon rregullin se: “Ekstradimi nuk mund të jepet kur vepra penale nuk parashikohet si e tillë në legjislacionin shqiptar”. Neni 11 i K.P. përcakton se ekstradimi lejohet kur vepra penale, që përbën objektin e kërkesës për ekstradim, është e parashikuar si e tillë njëkohësisht nga ligji shqiptar dhe i huaj.

Si përfundim, cdo shtet mund ta refuzojë ekstradimin me mungesën e dënueshmërisë së veprës penale.

3. Parimi i mosdorëzimit për një veprë me karakter politik. Sipas nenit 3/1 të Konventës Europiane “Për Ekstradim”, nenit 11, gërma (b) të K.P., nenit 491 gërma (a) të K.Pr.P., ekstradimi nuk do të jepet në rastet e kryerjes së një veprë me karakter politik.

Nuk ekziston një definicion në lidhje me krimin politik, por është e drejtë e cdo shteti, dhe mekanizmave të tij për të çmuar nëse një veprë penale mund të konsiderohet me karakter politik apo jo. Në një këndvështrim të përgjithshëm, krimi politik mund të shikohet si një veprim i kryer me qëllim për të kundërshtuar dhe sfiduar autoritetin shtetëror.

Krimi politik është përkufizuar si një veprim i kryer me qëllim për të kundërshtuar dhe sfiduar autoritetin shtetëror.¹⁸ Madje, duke i shkuar më tej këtij përcaktimi, veprime të tilla si: trafiku i armëve, rrëmbimet, etj, janë konsideruar si të motivuara politikisht dhe anasjelltas. Pra, në këtë kuptim, qëllimi justifikon mjetin dhe mjetet përdoren për të arritur një qëllim.

Pikëpamja mbizotëruese është që një krim të konsiderohet i tillë, duhet të ekzistojnë motivet politike, por që ky motiv duhet të shoqërohet nga ekzistenca e dy kushteve, të cilat duhet të shfaqen njëkohësisht: (1) të drejtohet kundër një shteti pa dëmtuar interesat e qytetarëve të thjeshtë, dhe (2) nuk shoqërohet me vepra penale të zakonshme.

Kodi Penal nuk parashikon vepra me karakter politik, sepse ai udhëhiqet nga parime demokratike mbi të cilat është ngritur dhe funksionon shteti shqiptar. Por bazuar në një në konceptin të caktuar mund të thuhet se: veprat penale që drejtohen

¹⁸ Duhet të mbahet në konsideratë se përkufizimi i krimit politik është konsideruar sfidë për cdo shtet, pasi këndvështrimi i cdo shteti, të cilit i drejtohet kërkesa, duhet të lidhet jo vetëm me konceptin e krimit politik në përgjithësi, por edhe me politikën e përvijuar nga ana e kërkuar. Sipas një pikëpamje në një interpretim të ngushtë, perceptimi i krimit politik është fakultativ, dhe si i tillë ai duhet parë si i shtyrë nga motivet politike. Një këndvështrim tjetër, që konsiderohet si absolut, krimi i cili drejtohet kundër shtetit ekskluzivisht dhe nuk shoqërohet me dëmtim të interesave të shtetasve të cfarëdo lloji qofshin ato, do të konsiderohet si krim politik. Të tilla mund të konsiderohen: tradhëtia apo spiunazhi.

kundër rendit kushtetues, autoritetit të shtetit, etj, mund të karakterizohen si të tilla.¹⁹

4. Parimi i mosekstradimit të personit kur vlerësohet se ekstradimi i tij kërkohet në mënyrë që t'i nënshtrohet persekutimeve apo diskriminimeve për shkak të racës, fesë, seksit, shtetësisë, bindjeve politike, gjendjes personale apo shoqërore ose dënimeve apo trajtimeve të egra, çnjerëzore apo poshtëruese ose veprimeve që përbëjnë shkelje të një të drejte themelore.

Ky parim zë një vend të rëndësishëm në Konventë, dhe në këtë frymë ecën edhe legjislacioni shqiptar, ku përkatësisht neni 11, gërma (c) e K.P., dhe neni 491, gërma (b) e K.Pr.P., janë hartuar në frymën e këtij parimi.

Në këtë rast vendin themelor e zënë motivet dhe këto motive duhen vlerësuar në çdo rast lidhur ngushtë me shtetin kërkues dhe kushtet e tij sociale dhe politike. Gjithashtu, duhet marrë në konsideratë politika fetare dhe racore që ekziston në një shtet, niveli i respektimit të të drejtave të njeriut dhe të shqyrtohen me vëmendjen e duhur rastet e diskriminimit, të çdo lloji që mund të jenë bërë publike.

Nga ana tjetër, rëndësi e veçantë i duhet dhënë personit të kërkuar, i cili mund të ketë shfaqur mendime të kundërta me doktrinën fetare, racore që janë në fuqi ose normale/zakonshme në këtë vend dhe karakterin e shkeljes që i atribuohet atij.

Mosekstradimi për këto arsye, gjen vend edhe në nenin 5 të Konventës “Për shtypjen e terrorizmit”²⁰, ku megjithëse i ka konsideruar tepër të rënda aktet terroriste, përsëri nuk ka injoruar mbrojtjen që u duhet bërë autorëve të veprave penale. Për të favorizuar mbrojtjen e individit konventa mjaftohet me dyshimin, i cili sipas teorisë së të drejtës penale, duhet të jetë i fortë, i arësyeshem, dhe i bazuar.

5. Suprimimi i parimit *prima facie*. Ky parim nënkupton faktin, se gjykimi i zhvilluar për një kërkesë ekstradimi, nuk përbën në vetvete një gjykim themeli për veprën penale që i atribuohet personit të kërkuar për ekstradim.

Gjykata disponon me vendim lejimi ose jo për ekstradimin, duke u mbështetur në këto kritere: (1) gjykata nuk vlerëson ekzistencën ose jo të akuzës, ajo nuk analizon provat. Kjo përbën kompetencë të gjykatës së vendit kërkues; (2) në kërkesën për

¹⁹ Në legjislacionin penal shqiptar në vite janë kryer ndryshime përkatëse në lidhje me veprat penale të kryera me qëllime terroriste. Ato parashikohen nga kreu 7-të i Kodit Penal - neni 230 e në vijim. Ndryshimet konsistojnë në anën objektive të veprës penale, si p.sh neni 230, ku jepet koncepti i aktit terrorist dhe veprimet konkrete aktive, sic janë vrasja ose plagosja e shtetasve, pengmarrja, shkatërrimi serioz i pronës publike e private, rrëmbimi i avionëve etj. Janë shtuar nene të vecanta si p.sh neni 230/a “Financimi i terrorizmit” etj. Ndryshime janë kryer në marzhet e dënimit duke i ashpërsuar ato, për të pasur një efikasitet në luftën kundër këtij fenomeni që është shfaqur edhe në Shqipëri.

²⁰ Ligji nr. 8642, datë 13.07.2000 Për ratifikimin e Konventës europiane “Për shtypjen e terrorizmit”, Fletore Zyrtare nr.22/2000.

ekstradim, shteti kërkues parashikon rrethanat e kryerjes së veprës penale, në mënyrë që të jetë sa më bindëse tek pala e kërkuar, në lidhje me fajësinë ose shkallën e implikimit të personit në kryerjen e veprës penale, por këto nuk janë objekt gjykimi nga gjykata e vendit të kërkuar. Në rastet kur kemi ekstradim për shkak të ekzekutimit të një vendimi ose mase sigurimi, gjendemi përpara një vendimi penal të formës së prerë, i cili nuk rishikohet për efekt provueshmërie nga gjykata e vendit të kërkuar. Disponimi i gjykatës kompetente të palës kërkuese merret i mirëqenë. Në rastet kur personi i kërkuar mund të ketë statusin e të pandehurit ose personit nën hetim me masë sigurie heqje lirie, autoriteti gjyqësor i shtetit të kërkuar nuk mund të ngrerë akuzë, nuk mund të ndryshojë ose të vlerësojë cilësimin juridik të bërë dhe as të aludojë mbi mënyrën e zgjidhjes. E gjithë kjo përbën suprimimin e parimit *prima facie*.

6. Parimi i mosekstradimit të shtetasve.²¹ Ky është një parim i rëndësishëm i ekstradimit, dhe i ka themelet në ushtrimin e sovranitetit të shtetit në të gjithë territorin dhe veçanërisht mbi njerëzit që jetojnë dhe ushtrojnë aktivitetet e tyre në të. Shtetasit e një shteti kanë një status të veçantë në lidhje me qeverinë dhe territorin në të cilin ata jetojnë dhe ushtrojnë aktivitetin e tyre.

Çdo vend ka të drejtë të refuzojë ekstradimin e shtetasve të tij, sipas nenit 6/1 gërma (a) të Konventës Europiane “Për Ekstradim”. Neni 491/8 i K.Pr.P. parashikon se ekstradimi nuk lejohet kur personi i kërkuar është shtetas shqiptar dhe kur nuk ka marrëveshje që të parashikojë ndryshe.

Ky parim nuk ka karakter imperativ përsa kohë që shteteve u lihet vullnet i lirë për të vepruar ndryshe duke e parashikuar këtë fakt në marrëveshjet dypalëshe.²²

Përsa i përket vendit tonë, Konventa Europiane “Për ekstradimin” është ratifikuar me rezervë për mosekstradimin e shtetasve shqiptarë. Kështu, në rastin e shtetasve shqiptarë që kryejnë veprën penale jashtë shtetit dhe kapen në Shqipëri, procedimin i tyre bëhet sipas nenit 6 të K.P., i cili në këtë rast ia jep juridiksionin gjykatave shqiptare. Kështu në këtë nën sanksionohet rregulli se: “Ligji penal i Republikës së Shqipërisë është i zbatueshëm edhe për shtetasin shqiptar për kryerje krimi në territorin e një shteti tjetër ku krimi është njëkohësisht i dënueshëm dhe derisa nuk është dhënë për të një vendim përfundimtar nga një gjykatë e huaj”. Ky nen, përveçse ‘justifikon’ mosekstradimin e shtetasve shqiptarë, përmban disa nga parimet bazë të ekstradimit, siç është ai i fajësimit dyfish, *ne bis in idem* (që do trajtohet më poshtë).

²¹ Koncepti i shtetësisë nuk duhet ngatërruar me kombësinë, pasi një person nuk lidhet me origjinën e tij por me nënshtetësinë e vendit ku jeton, e cila mund të jetë e ndryshme nga kombësia. Cdo shtet ka rregjistrin e tij të shtetasve dhe këta të fundit kanë të drejta dhe detyrime që rrjedhin nga shtetësia.

²² Parashikimi i një fakti të tillë është kapërcim i një parimi dhe rezerve që përcakton konventa dhe që është mbrojtur me fanatizëm duke qenë dhe shprehje e sovranitetit të shtetit mbi shtetasit e tij. Parashikimi i këtij fakti në marrëveshjet dypalëshe mund të bëhet për motive të ndryshme.

7. Parimi *'non bis in idem'*, rregullohet nga nenet 8 dhe 9 të Konventës Europiane të Ekstradimit. Neni 8 vendos refuzimin e ekstradimit për një person, i cili po hetohet dhe procedohet për një ose më shumë vepra penale për të cilat kërkohet ekstradimi, kurse neni 9 i konventës, parashikon mosdhënien e ekstradimit kur personi është dënuar përfundimisht nga autoritetet gjyqësore të shtetit të kërkuar për një ose me shumë vepra objekt të kërkesës për ekstradim.

Ky rregull është përcaktuar edhe në nenin 11 të Kodit Penal Shqiptar, ku thuhet se: “Ekstradimi nuk lejohet nëse personi që kërkohet të ekstradohet është gjykuar nga një gjykatë kompetente shqiptare për të njëjtën vepër penale, për të cilën kërkohet ekstradimi”. Këtë fakt e rregullon edhe neni 491, gërma (ç) e K.Pr.P.

Vlen të theksohet fakti, se ky parim ka vlerë për veprat penale, të cilat kanë të katër elementë të njëjtë të veprës penale dhe nuk nënkupton konsumim të disa veprave penale, pra që personi të ketë kryer disa vepra penale, nga të cilat, një ose disa janë hetuar, gjykuar ose është dhënë vendim nga shteti shqiptar.

Nga ana tjetër, titulli II-të i Protokollit shtesë të Konventës Europiane “Për Ekstradimin” ka plotësuar nenin 9 të saj, kështu në 3 paragrafët e shtuar përcaktohet se ekstradimi nuk jepet as në ato raste kur nga gjykata e shtetit të kërkuar është dhënë një vendim i formës së prerë dënimi ose pafajësie para shtetit kërkues, dhe as kur masa e burgimit apo çdo masë tjetër është ekzekutuar plotësisht apo ka qenë objekt i një falje apo amnistie, sipas ligjeve të brendshme të shtetit të kërkuar.

Sipas këtij parimi, një shtetas i huaj, që ka kryer një vepër penale në vendin e tij dhe aktualisht ndodhet në territorin shqiptar, nuk do të ekstradohet nëse kjo vepër është amnistuar në Shqipëri nga ligjvënësi. Vendimi i amnistisë në këtë rast do të konsiderohet si vendim i formës së prerë nëse është dhënë nga gjykata dhe nëse për shkak të ligjit të amnistisë është pushuar ose mosfilluar me vendim të prokurorisë. Ky parim gjen vend në nenin 491, gërma (e) të K.Pr.P.²³

Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale”²⁴

Marrëveshjet mes shteteve kanë karakteristika të ndryshme, në varësi të çështjeve për të cilat lidhen dhe në kuptimin e ligjit, ato përcaktojnë fusha të caktuara të së drejtës, së cilave ju nënshtrohen dhe sanksionojnë norma të detyrueshme për palët.

²³ E njëjta llogjike duhet ndjekur edhe në rastin e faljes. Specifikat e këtij rasti lidhen me organin që e jep faljen dhe me specifikat e rasti për të cilën jepet falja. Neni 70 i K.P. përcakton se ajo jepet për personin i cili e inicion vetë procedurën e faljes. Ajo jepet duke marrë parasysh rethanat dhe karakteristikat personale të personit, që mund të jenë familjare, profesionale, etj. Pra, në një rast të tillë procedohet me akt të vecantë dhe personi është i njohur për autoritetin gjyqësor kompetent, që i drejtohet kërkesa e ekstradimit. Në këtë rast refuzimi për ekstradim do të mohohet si *ne bis in idem*.

²⁴ Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale”, Fletore Zyrtare nr.181/2009

Marrëdhëniet juridiksionale me shtetet e huaja në fushën penale, janë një lloj i veçantë i këtyre marrëdhënieve, të cilat në themel të tyre kanë zbatimin e ligjit penal dhe atij procedural me efikasitet.

Termi “marrëdhënie juridiksionale” ka të bëjë me spektrin e marrëdhënieve që rregullohen dhe që kanë të bëjnë me dhënien e drejtësisë. Marrëdhëniet juridiksionale kanë në themel të tyre ndihmën dhe asistencën e ndërsjellë në fushën penale, e cila realizohet nëpërmjet rregullave të përcaktuara në marrëveshjet mes shteteve, dhe ka si qëllim të saj parandalimin dhe luftën kundër kriminalitetit, vënien e autorëve të veprave penale para drejtësisë dhe zbatimin ndaj tyre të dënimeve efikase.

Ndihma juridike e ndërsjellë nënkupton, që me nënshkrimin e një marrëveshje, shtetet palë marrin përsipër të drejta dhe detyrime reciproke që duhet të zbatohen në secilin rast që lypet e nevojshme. Shtete nënshkruese palë në të, përveçse marrin përsipër një detyrim të tillë, veprojnë me përpikmëri brenda një kuadri ligjor, i cili ka si bazë të tij jo vetëm marrëveshjen, por edhe normat ndërkombëtare të adoptuara përgjithësisht nga shtetet, duke u bërë pjesë e së drejtës së brendshme.

Neni 39 i Kushtetutës ka parashikuar : se as edhe një shtetas shqiptar nuk mund të dëbohet nga territori i shtetit, dhe ekstradimi mund të lejohet vetëm kur është parashikuar shprehimisht në marrëveshjet ndërkombëtare në të cilat Republika e Shqipërisë është palë, dhe vetëm me vendim gjyqësor.

Në prizmin e këtij parimi, të njohur nga Kushtetuta dhe KEDNJ, duhet parë edhe kudri ligjor që vendos Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale”, i cili parashikon një sërë instrumentash ligjor, të cilët bëjnë të mundur ekstradimin e një personi, por në të njëjtën kohë i siguron atij edhe mbrojtjen ligjore të nevojshme, që autoriteti shtetëror është i detyruar të respektojë në funksion të procesit të ekstradimit.

Ky ligj, ka si objekt të rregullimit të tij: përcaktimin e rregullave plotësuese procedurale në fushën e marrëdhënieve juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale (neni 1/1), çka nënkupton se dispozitat e këtij ligji do të zbatohen vetëm:

- në procedimet që lidhen me veprat penale, të cilat, në çastin e paraqitjes së kërkesës, janë në juridiksionin e autoriteteve gjyqësore të shtetit kërkues ose në Republikën e Shqipërisë;
- në procedimet që janë në juridiksionin e GjEDNJ ose gjykatave të tjera ndërkombëtare, juridiksioni i të cilave është pranuar nga Republika e Shqipërisë.

Nga ana tjetër, në funksion të zbatimit të këtij ligji, një rol të rëndësishëm zë instrumenti ligjor i ‘letërkërkesës’, e cila është forma me të cilën paraqiten kërkesat që krijojnë marrëdhënie juridiksionale ndërkombëtare.

Kështu, vetë 'letërkërkesa' si instrument ligjor duhet të paraqitet në formën e caktuar, që nënkupton një: (a) 'Letërporosi', ku përfshihen njoftimet e akteve, si dhe marrja e akteve të tjera dhe provave të procedimit penal, ose (b) Kërkesa të tjera, ku përfshihen ekstradimi i personave të proceduar penalisht, njohja dhe ekzekutimi i vendimeve gjyqësore të huaja, transferimi i procedimeve penale dhe transferimi i personave të dënuar. Letërkërkesa, paraqitet nga autoritet kompetente, i cili i referohet një autoriteti qëndror, sipas rastit:

1. Letërkërkesa e autoriteteve gjyqësore shqiptare i përcillet autoriteteve gjyqësore të huaja nëpërmjet Ministrisë së Drejtësisë, përveç rastit kur ky ligj parashikon ndryshe.
2. Në rast urgjence, autoritetet gjyqësore shqiptar mund t'i përcjellin letërkërkesat drejtpërdrejt, me përjashtim të rasteve kur legjislacioni i brendshëm parashikon ndryshe. Në rast të përcjelljes së drejtpërdrejtë të letërkërkesave, autoriteti gjyqësor vendas njofton njëkohësisht edhe Ministrinë e Drejtësisë.
3. Letërkërkesat e autoriteteve gjyqësore të huaja i përcillen autoriteteve gjyqësore vendase nëpërmjet Ministrisë së Drejtësisë, me përjashtim të rasteve kur legjislacioni i brendshëm parashikon ndryshe.

Kur shteti shqiptar, merr një 'Letërkërkesë', nga një autoritet qëndror i huaj, ai procedon në këtë mënyrë:

1. Ministria e Drejtësisë i jep rrugë letërkërkesës së huaj pasi vlerëson kushtet e përcaktuara në legjislacionin e brendshëm. Në vijim, letërkërkesa i përcillet prokurorit të rrethit ku duhet ekzekutuar letërkërkesa, nëpërmjet Prokurorit të Përgjithshëm.
2. Nëse autoriteti gjyqësor vendas ka kompetencë për ekzekutimin e një prej disa veprimeve të kërkuara, atëherë ai mund të procedojë me ekzekutimin e të gjitha veprimeve, nëse një gjë e tillë është e përshtatshme.
3. Kur autoriteti gjyqësor vendas që merr një letërkërkesë nuk ka kompetencë për ekzekutimin e saj, ai ia përcjell kërkesën pa vonesë autoritetit gjyqësor vendas kompetent dhe njofton njëkohësisht Ministrinë e Drejtësisë.

Bazuar mbi parimin e reciprocitetit, letërkërkesa e autoritetit gjyqësor të huaj pranohet nëse përmban garancitë për reciprocitet, të dhëna nga shteti kërkuar, që përfshijnë pritshmërinë që ky shtet të ekzekutojë një kërkesë të ngjashme të drejtuar nga autoritetet gjyqësore vendase.

Nga ana tjetër, Ministria e Drejtësisë dhe autoriteti kompetent gjyqësor shqiptar, me kërkesën e autoritetit gjyqësor të huaj, zbatojnë rregullat për ruajtjen e sekretit

shtetëror dhe për mbrojtjen e të dhënave personale në lidhje me informacionin e treguar në letërkërkesë. Për sa mësipër, hapat e ndjekura nga autoritet shqiptare të parashikuara nga Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 "Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale", krijojnë garancitë procedurale për cdo individ, që ekstradimi i tij gjithmonë duhet të bëhet mbi baza të ligjshme.

Forma kryesore e shfaqjes së 'letërkërkesës' është është '*letërporosia*', e cila përbën një instrument të rëndësishëm në funksion të respektimit të ndërsjellë të marrëdhënieve juridiksionale midis shteteve në çështjet penale.

Përcaktimi i 'letërporosisë', jepet në Konventën e Këshillit të Europës "Për ndihmën e ndërsjellë juridike në fushën penale" dhe protokollin e saj shtesë.²⁵

Kështu, Pala, së cilës i drejtohet kërkesa, do të ekzekutojë, sipas procedurave të parashikuara nga legjislacioni i vendit të saj, letërporositë që lidhen me një procedim penal që do t'i drejtohen asaj nga autoritetet gjyqësore të palës kërkuar dhe që kanë për objekt përmbushjen e akteve hetimore ose të kalimit të provave materiale që lidhen me veprën penale përkatëse, të fashikujve ose të dokumenteve (neni 3). Në legjislacionin shqiptar, nuk kemi një përkufizim të 'letërporosisë', por ai në nenin 13 të tij, përcakton format e shfaqjes/llojet e letërporosisë, të cila janë:

- a. njoftimi i aktit të thirrjes ndaj personit nën hetim, të pandehurit, dëshmitarit, ekspertit, të dënuarit apo palëve të tjera në procedimin penal;
- b. njoftimi i urdhrave, i vendimeve të autoriteteve gjyqësore dhe i dokumenteve të tjera të nevojshme që lidhen me procedimin penal në shtetin kërkuar;
- c. masat e sigurimit pasuror për efekte të një procedimi penal;
- d. pyetja e personit nën hetim, të pandehurit, të dënuarit, dëshmitarit dhe ekspertit, qoftë edhe nëpërmjet zhvillimit të seancave dëgjimore me anë të
- e. lidhjeve telefonike dhe audiovizive;
- f. transferimi i përkohshëm i personave të ndaluar, me qëllim pyetjen e tyre;
- g. veprime të tjera hetimore, të cilat nuk janë të ndaluara nga ligji.

Krahas rasteve të procedimeve penale të parashikuara nga ky ligj, ekzekutohen letërporositë e autoriteteve gjyqësore të huaja në procedimet administrative, nëse vendimi i dhënë në përfundim të tyre mund të ankimohet në një gjykatë me juridiksion penal. Ky rregull zbatohet deri në masën që parashikohet në marrëveshjet ndërkombëtare të detyrueshme për Republikën e Shqipërisë. Letërporosia duhet të ekzekutohe, çka nënkupton se:

1. Ministria e Drejtësisë, pas dhënies rrugë, ia përcjell aktet prokurorit të rrethit ku duhet të ekzekutohet letërporosia, nëpërmjet Prokurorit të Përgjithshëm,

²⁵ Ligji nr.8498, datë 10.6.1999 Për ratifikimin e konventes së Këshillit të Europës "Për ndihmën e ndërsjellë juridike në fushën penale" dhe protokollin e saj shtesë, Fletore Zyrtare nr.21/1999.

brenda 10 ditëve nga marrja e akteve. Në raste urgjente, Ministria e Drejtësisë mund t'ia përcjellë aktet prokurorit të rrethit, duke njoftuar njëkohësisht Prokurorin e Përgjithshëm.

2. Prokurori i rrethit paraqet kërkesën në gjykatë për të disponuar ekzekutimin e letërporosisë me vendim, sipas rregullave të K.Pr.P. Ky rregull nuk zbatohet kur parashikohet ndryshe në marrëveshjet ndërkombëtare, në të cilat Republika e Shqipërisë është palë.

Në njoftimin e 'leterporosisë', autoritet kompetente, duhet të kenë në themel të punës së tyre, respektimin e të drejtave dhe lirive të individit. Kështu, ligji afirmon se 'Paprekshmëria e personit të thirrur', që nënkupton se: (1) Kur personi, për të cilin kërkohet njoftimi për t'u thirrur në procedim në Shqipëri, nuk arrin të veprojë në përputhje me aktin e thirrjes, të lëshuar nga shteti kërkues, ndaj tij nuk ndërmerret asnjë masë detyruese, shtrënguese apo sanksion penal; (2) Nëse autoritetet gjyqësore vendase thërrasin një dëshmitar ose ekspert me vendbanim ose vendqëndrim jashtë shtetit, ai, gjatë kohës së qëndrimit në Shqipëri, nuk do t'i nënshtrohet procedimit penal për një veprë të kryer përpara paraqitjes në territorin shqiptar dhe as do të dërgohet të vuajë një dënim penal të dhënë me një vendim gjyqësor vendas, të dhënë përpara paraqitjes së tij.

Po ashtu, bazuar mbi bazë të 'letërporosisë', mund të realizohet edhe 'Kontrolli dhe sekuestrimi i sendeve', Kështu, me kërkesë të autoriteteve gjyqësore të huaja, autoriteti gjyqësor shqiptar mund të vendosë lejimin e kontrollit të vendeve ose sekuestrimin e sendeve të konfiskueshme që ndodhen në territorin e Republikës së Shqipërisë në lidhje me faktet e përcaktuara në letërporosi, dhe autoriteti gjyqësor vendas kompetent kryen kontrollin dhe sekuestrimin në përputhje me rregullat e Kodit të Procedurës Penale.

Bazuar në kërkesat e 'letërporosisë', bëhet edhe dorëzimi i sendeve të sekuestruara, të cilat i dërgohen autoritetit të huaj gjyqësor për t'u konfiskuar ose për t'iu kthyer pronarit të ligjshëm. Këto sende përfshijnë:

- a. sendet e përdorura për kryerjen e një veprë penale;
- b. sendet që rrjedhin nga kryerja e një veprë penale apo vlera e barabartë me to;
- c. fitimet nga një veprë penale apo vlera e barabartë me to;
- d. sende të tjera të dhëna me qëllim nxitjen për kryerjen e një veprë penale, si edhe shpërblimet për një veprë penale.

Por krahas, kërkesave të parashikuara në një letërporosi, Autoritetet gjyqësore shqiptare edhe kryesisht i përcjellin autoriteteve gjyqësore të huaja informacion që lidhet me veprat penale, të mbledhur gjatë procedimit penal, nëse ato vlerësojnë se përcjellja e një informacioni të tillë mund të ndihmojë në fillimin e një procedimi

penal apo në paraqitjen e një kërkesë për ndihmë juridike nga shteti i huaj. Përcjellja e këtij informacioni bëhet nëse nuk pengohet ecuria e procedimit penal në Shqipëri dhe duke respektuar kushtet e reciprocitetit.

Nga ana tjetër, Autoriteti gjyqësor kompetent vendas mund të kërkojë nga autoritetet gjyqësore të huaja, që kanë marrë informacionin e mësipërm të dhëna për masat e marra në lidhje me informacionin e përcjellë.

Konkluzione

E drejta e individit për liri dhe siguri, është një e drejtë e qënësishme dhe unike, e cila i takon atij si një e tërë.

Privimi nga kjo e drejtë, në fokusin e KEDNJ (nenit 5, pika 1/f) lejohet edhe kur individit arrestohet ose ndalohet ligjërisht dhe nëse kundrejt tij është duke u kryer një procedurë dëbimi ose ekstradim.

Gërma (f), e pikë 1, të nenit 5 të Konventës, në vetvetë përmban dy garanci, të cilat sigurojnë që: (1) arrestimi ose ndalimi duhet të jenë të 'ligjshëm' në kuptimin, që duhet të jenë në përputhje me ligjin vendas dhe Konventën Europiane "Për ekstradim", dhe (2) nuk duhet të jenë arbitrare.

Ligjshmëria e ndalimit në lidhje me nenit 5 (1) (f), do të jetë e vlefshme: Kur ndalimi, duhet të kryhet nga një organ kompetent dhe gjatë kësaj kohe (e cila nuk është e përcaktuar në kohë) procedurat e ekstradimit ose dëbimit duhet të realizohen me 'kujdesin e duhur', dhe nga ana tjetër ligji vendas, duhet të jetë i aksesueshëm dhe i parashikueshëm, dhe i formuluar në saktësinë e duhur.

Në frymën e KEDNJ, ku 'e drejta për liri dhe siguri' i takon cdo individit si një e tërë dhe është e patjetërsueshme, ecën edhe Konventa tjetër europiane, e titulluar "Për ekstradimin", e cila është bërë pjesë përbërëse e legjislacionit shqiptar.

Kështu, legjislacioni shqiptar, për ekstradimin bazohet mbi parime të mirëpërcaktuara dhe mirëpranuara, të cilat i sigurojnë individit që ekstadohet respektimin e të drejtave dhe lirive të tij. Në këtë kontekst, shkon edhe ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 "Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale", ku Republika e Shqipërisë ka marrë përsipër respektimin dhe zbatimin e rregullave të përcaktuara në marrëveshjet mes shteteve dhe ka si qëllim të saj parandalimin dhe luftën kundër kriminalitetit, vënien e autorëve të veprave penale para drejtësisë dhe zbatimin ndaj tyre të dënimeve efikase. Nëpërmjet këtij ligji, rregullohet përcaktimi i rregullave plotësuese procedurale në fushën e marrëdhënieve juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale, çka nënkupton se dispozitat e këtij ligji do të zbatohen vetëm: në procedimet që lidhen me veprat penale, të cilat, në çastin e paraqitjes së kërkesës, janë në juridiksionin e autoriteteve gjyqësore të shtetit kërkues ose në Republikën e

Shqipërisë; në procedimet që janë në juridiksionin e GJEDNJ ose gjykatave të tjera ndërkombëtare, juridiksioni i të cilave është pranuar nga Republika e Shqipërisë, në referencë të parimit kushtetues se as edhe një shtetas shqiptar nuk mund të dëbohet nga territori i shtetit, dhe ekstradimi mund të lejohet vetëm kur është parashikuar shprehimisht në marrëveshjet ndërkombëtare në të cilat Republika e Shqipërisë është palë, dhe vetëm me vendim gjyqësor (neni 39).

Bibliografia

- Bozano *vs.* France (1987)
 Caprino *vs.* UK (1975)
 Kemmache *vs.* France (1991)
 Mansur *vs.* Turkey; Yağci and Sargin *vs.* Turkey (1995)
 Kolompar *vs.* Belgium (1985)
 Lynas *vs.* Switzerland (1993)
 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
 Ligji nr. 8137, datë 31.07.1996 Për ratifikimin e Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut
 Ligji nr.8322, datë 02.04.1998 Mbi ratifikimin e Konventës europiane për ekstradimin dhe dy Protokollat shtesë”.
 Ligji nr.8498, datë 10.6.1999 Për ratifikimin e konventës së Keshillit të Europës “Për ndihmën e ndërsjellë juridike në fushën penale”.
 Ligji nr. 8642, datë 13.07.2000 Për ratifikimin e Konventës europiane “Për shtypjen e terrorizmit”.
 Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë
 Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë
 Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale”.
 Monika Makovei, *E drejta për lirinë dhe sigurinë e personit*. Një udhëzues për zbatimin e nenit 5 të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut.
 European Convection of Extradition-Explanatory Report, e vlefshme në, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/HTML/024.htm>

Analizë e Draft protokollit Nr.16 të KEDNJ-së, risitë dhe roli i këtij protokollit

_____ **Dr. Sokol Bana** _____

Abstrakt

Draft Protokollit Nr. 16 i hartuar dhe miratuar se fundmi në Keshillin e Europës propozon futjen e një procedure të re të shqyrtimit të çështjeve nepermjet opinionit këshillimor. Kjo procedure synon lehtësimin e ngarkesës së punës gjyqësore të Strasburgut. Gjykatat kombëtare mund të kërkojnë opinione këshillimore për shkeljet e pretenduara të të drejtave të njeriut. Qëllimi kryesor i këtij artikulli është që të paraqesë një analizë të dispozitave dhe pasojave ligjore më të rëndësishme të procedurës së propozuar të opinionit këshillimor. Shqipëria e ka ratifikuar këtë Protokoll nepermjet Ligjit nr. 48/2015 “Për ratifikimin e Protokollit të 16-të të Konventës “Për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore”, miratuar në datën 7.5.2015. Gjithashtu do të jepet arsye kryesore pse ky Protokoll duhet ratifikuar sa më shpejt nga shtetet e tjera anëtare për rëndësinë që ai mbart. Ky artikull shqyrton në analizë të tij pjesët kryesore të Draft Protokollit nr. 16 i firmosur në 2/10/2013. Mbi të gjitha analizohen edhe arsye pse nevojitet ratifikimi dhe situatat me të cilat mund të përballen gjykatat e vendit tonë nëse ky Protokoll hyn në fuqi. Do paraqesim gjithashtu shkurtimisht karakteristikat kryesore të kësaj procedure, Më saktësisht, ky artikull analizon se cilat autoritete kombëtare do të kenë të drejtë të kërkojnë opinione këshillimore; çfarë pyetjesh mund t’i drejtojnë gjykata kombëtare Gjykatave Europiane; rrethanat në të cilat Gjykatat Europiane mund të pranojnë ose të refuzojnë t’iu përgjigjen kërkesave të tilla etj.

Fjalë kyç: *draft protokollit nr. 16 GJEDNJ, opinion këshillimor, gjykata te larta, Ligji nr. 48/2015*